

Deskundigen over de roedebreuk in Bourtange

Het is makkelijk praten, vooral als er eerder al signalen zouden zijn geweest van potentiële problemen.

Deskundigen en wie daar voor doorgaan zouden in de toekomst misschien beter iets terughoudender kunnen reageren als journalisten met hun bloknot klaar staan om een quotje te noteren. Eerst nauwgezet de feiten verzamelen en een grondige analyse is beter dan al te stellige uitspraken te doen die gemakkelijk verkeerd kunnen worden geïnterpreteerd.

Het is een teken van de moderne tijd: ZE moeten ervoor zorgen dat er niets kan misgaan. Tsja, dat kost het een en ander. Bij uw auto vindt u het, nemen we aan, geen punt met regelmaat preventief de olie te verversen en tijdig de banden te vervangen. Bij molens ligt dat anders: de onderdelen worden pas vernieuwd als bij wijze van spreken de carrosserie door de roestgaten bij elkaar wordt gehouden. Van een minister die bij cultuur alleen aan kunsten denkt, valt te vrezen dat hij weinig prioriteit zal geven aan preventief onderhoud van technische monumenten. Wat moeten we voor molens verwachten van een speerpuntbeleid gericht op kunst voor allochtonen en jongeren? Grrr, we dwalen af.

Het Nieuwsblad van het Noorden meldde zaterdag 26 augustus in een deel van haar edities dat volgens bezoekers van de Vesting Bourtange de standerdmolens veel te snel draaide. De getuigen meldden dat de wieken bespannen waren met zeilen, waardoor de wind er nog meer kracht op uitoefende.

Op woensdag 30 augustus gaat de krant de kwestie uitdiepen in een artikel met de kop (tussen aanhalingstekens!) 'Ongeluksmolen draaide veel te snel'. De eerste autoriteit die wordt opgevoerd, is de manager van de Vesting Bourtange, R. Sijpkens. Die zei al op zaterdag: 'De doeken op de wieken waren

keurig *opgerold* en de molen draaide ondanks de stevige wind *rustig* rond.' Dat laat de getuige C. de Vries niet op zich zitten: hij heeft het anders gezien. Bovendien laat een foto die hij meteen na het ongeluk maakte, zien dat 'De molenwieken voor meer dan de helft bedekt waren met zeilen'. De journalist geeft de getuige meer gewicht(?) door te vermelden dat die directeur is van de Openbare bibliotheek te Winschoten. De getuige concludeert: 'De uitspraak van Sijpkens klopt niet'.

Van de gesuggereerde tegenstrijdigheid in de uitspraken blijft niets over als we ons realiseren dat met 'opgerold' hier natuurlijk niet geklampt, maar gezwich werd bedoeld. Weet die journalist veel, hij vraagt niet verder.

Bij het genoemde artikel toont de grootste foto (van C. de Vries) de molen met drie korte halven. Quasi als tegenstelling is op de tweede foto – van een uur na het ongeval – het afgebroken hekwerk te zien zonder zeil. Nogal wiedes dat de molenaar het zeil in veiligheid heeft gebracht nadat het op de grond was beland!

Pas op voor managers; die denken dat ze overal verstand van hebben. Vooral tegenspreken van feiten is hun sterkste punt. Volgens anonieme molenaars in Oost-Groningen is het al twee jaar bekend dat de wieken van de Bourtanger molen door zwam zijn aangetast. Sijpkens: 'Ik ben geen deskundige op dit gebied, maar(!) zwamvorming schijnt niet zo vreemd te zijn.' Ook nog: 'Of de molen nu met of zonder zeil heeft gedraaid is niet van belang. Elk jaar wordt de molen grondig nagekeken door de Monumentenwacht en we hebben gehandeld conform het advies van deze instantie: het was verantwoord de molen te laten draaien.'

Het zwarte-pietenspel is begonnen. Dreigen met juridische wapens vormt de volgende fase. Eerst maakt Sijpkens loopgraven voor een stellingen-

Overzichtsfoto (met detail van breuk)

Foto: Roel Toering, Onstwedde

oorlog: hij blijft erbij dat de molen niet te hard draaide. 'We gaan heel consciëntieus met de veiligheid van de bezoekers om. We krijgen jaarlijks 200.000 bezoekers en daar kun je niet mee spelen. Dat is ook de reden dat de directe omgeving van de molen wordt afgezet als deze draait. De bezoekers worden als het ware uit het schootsveld van de wieken gehouden.' En verder: 'De heer Van der Bijl, die *verantwoordelijk* is voor het onderhoud van de molen, legt de lat zelfs nog wat hoger dan voor de veiligheid strikt noodzakelijk is. Als wij zeggen dat het wel een dubbeltje goedkoper kan, dan is hij genegen(!) juist een kwartje meer uit te geven.' Sijpkjes kan nog niet zeggen of de schade wordt verhaald op de Monumentenwacht, die de Stichting zou hebben geadviseerd over het gebruik van de molen. Men wil nu alle vier de wieken vervangen – een nogal vage omschrijving van het borstroedengevlucht. De schade zou 100.000 gulden belopen; hoe het met de kop van de houten as zit, blijft nog buiten beeld.

Op zaterdag 2 september presenteert het Nieuwsblad van het Noorden in de rubriek *Dit'n en dat'n* een vervolg met een badinerende samenvat-

ting (door rt, Roel Toering) van de tegenstrijdige uitspraken. De krant meldt dat bij de getuige reacties binnenkwamen die allemaal zijn mening bevestigden. De hele *goegemeente van deskundige molenaars* uitte zich met dezelfde strekking als de molenaar van Warffum: 'Dat had nooit gemogen.

Onverantwoord om de molen met zoveel zwam te laten draaien.' De manager van de Vesting Bourtange, R. Sijpkjes meldt dat hij een tegengestelde reactie heeft ontvangen van een bestuurslid van de Molenstichting Groningen. Dit bestuurslid zou hebben gezegd: 'In elke wiek zitten zwammen. En hoe harder zo'n wiek draait, hoe beter het is. De middelpuntvliedende krachten houden de molen juist goed.'

Zo leren we er dagelijks wat bij.

De detailfoto van de breuk toont dat het contactvlak van de borst en de opgelaste roede kaal is. (Er zijn twee centrale balken – borsten – in de askop met aan de vier einden oplangers, die er met stroppen opgeklemd zijn.) Zo te zien op de originele kleurenfoto zijn daar geen conserverende maatregelen genomen. Omdat dit contactvlak na regen bijna altijd nat zal blijven, krijgen de schimmels, zwam-

men en bacteriën daar een leventje als van een luis op een zeer hoofd.

Wie spelen hier dus een rol en hoe zit het spel in elkaar?

- De molenmaker die het hout leverde en de constructie uitvoerde volgens het borstroedensysteem.
- De toezichthouder van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg die het bestek goedkeurde en de uitvoering begeleidde.
- De molenaar die al of niet tijdig, al of niet voldoende nadrukkelijk de toestand van de roeden heeft gemeld. Woog het toeristische belang van een draaiende molen (te) zwaar? Liep de molen een ongewoon hoog aantal einden?
- De eigenaar die de informatie en de adviezen van de molenaar en de Monumentenwacht heeft gewogen.

- De Monumentenwacht die al of niet voldoende op de hoogte is van de zwakke kanten van het onderhavige type gevlucht.
- De krappe geldmiddelen voor het restauratie- en onderhoudssysteem voor monumenten.

Hoe zijn de afspraken en de belangen geformaliseerd in het molenaarscontract?

Wie neemt een/het besluit om niet meer te draaien?

Ongelukken zijn een deel van het leven, vroeger nog veel meer dan nu. Met oude werktuigen is de kans daarop onvermijdelijk groter dan met moderne machines.

Dat neemt niet weg dat er (ook voor werktuigen die nooit zullen kunnen voldoen aan de ARBO-wet) een procedure nodig is voor tijdig reageren op signalen van potentiële problemen.